

Digitální obraz (pro fotografii), základní pojmy

Václav Hlaváč

České vysoké učení technické v Praze

Český institut informatiky, robotiky a kybernetiky

160 00 Praha 6, Jugoslávských partyzánů 1580/3

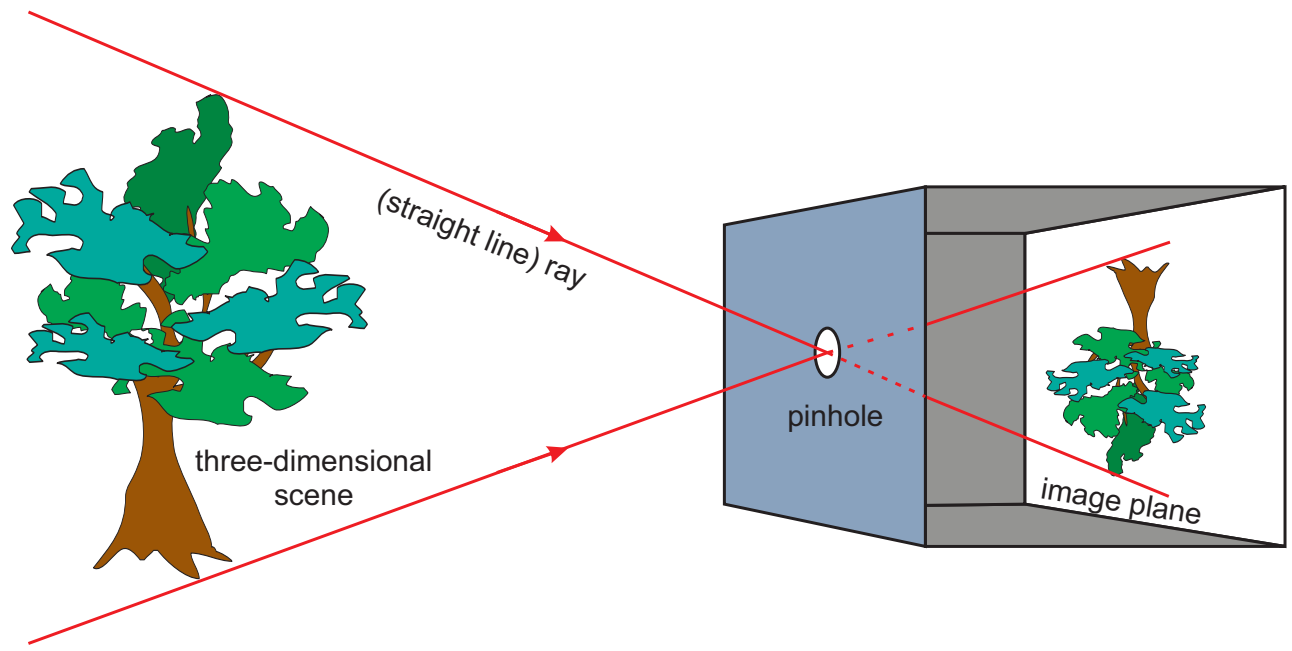
<http://people.ciirc.cvut.cz/hlavac>, vaclav.hlavac@cvut.cz

Osnova přednášky:

- ◆ Obraz, perspektivní zobrazení.
- ◆ Obrazová funkce $f(x, y)$.
- ◆ Digitalizace obrazu: vzorkování + kvantování.
- ◆ Vzdálenost v obrazu, okolí pixelu.
- ◆ Relace souvislosti, oblast, konvexní oblast.
- ◆ Vlastnosti celého obrazu: histogram jasu, jas, kontrast, barevná sytost, ostrost.

Obraz

- ◆ **Obraz** je chápán intuitivně jako vjem na sítnici lidského oka, obraz na světlocitlivém čipu, TV kameře, ...
- ◆ Obraz je často pořizen pomocí **perspektivní projekce** shodující se s intuitivním modelem dírkové komory.

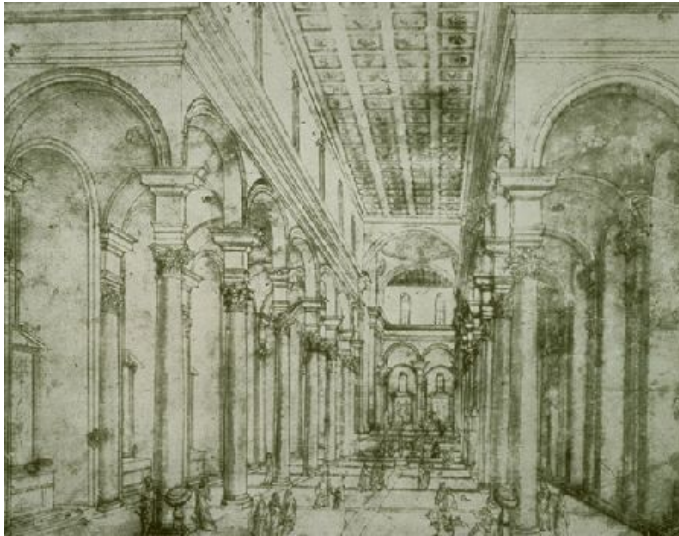
Konvence:
Uvažujeme směr světla
zleva doprava.

Perspektivní zobrazování započalo v italském renesančním malířství

3/41

Filippo Brunelleschi vytvořil kresbu v perspektivě, aby ukázal zákazníkům, jak bude vypadat kostel Santo Spirito ve Florencii.

Kresba z $\approx$ 1420

Pohled do kostela postaveného 1434-82

Poděkování za obrázky: Khan Academy

Ukázka praktické perspektivy ze 16. století

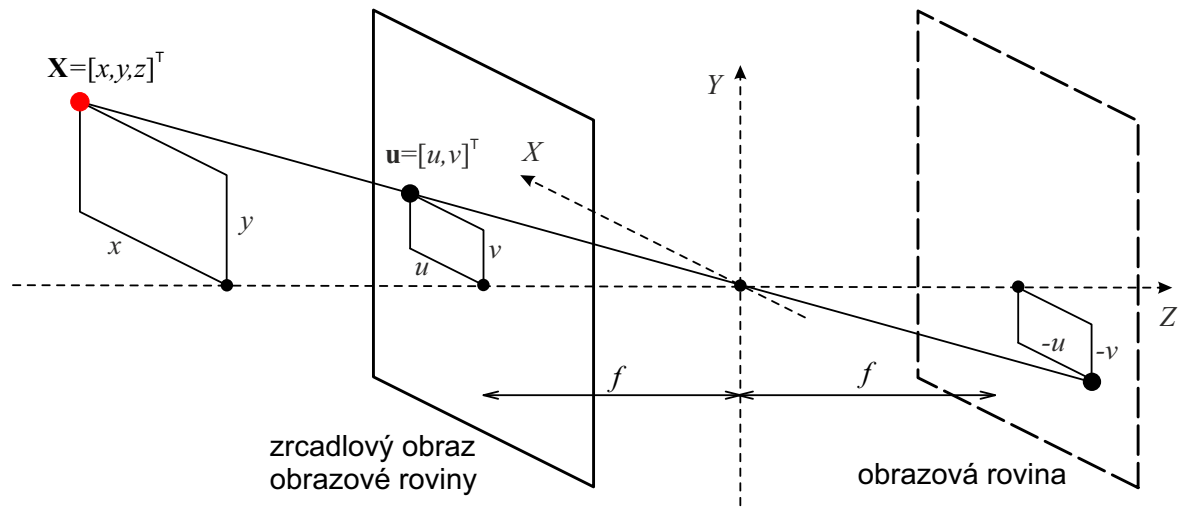
4/41

Albrecht Dürer: Ležící žena, dřevoryt, 1525

Obrazová funkce

- ◆ Obrazová funkce se označuje $f(x, y)$, $f(x, y, t)$. Je výsledkem perspektivního zobrazení, které vyjadřuje geometrickou stránku věci. 5

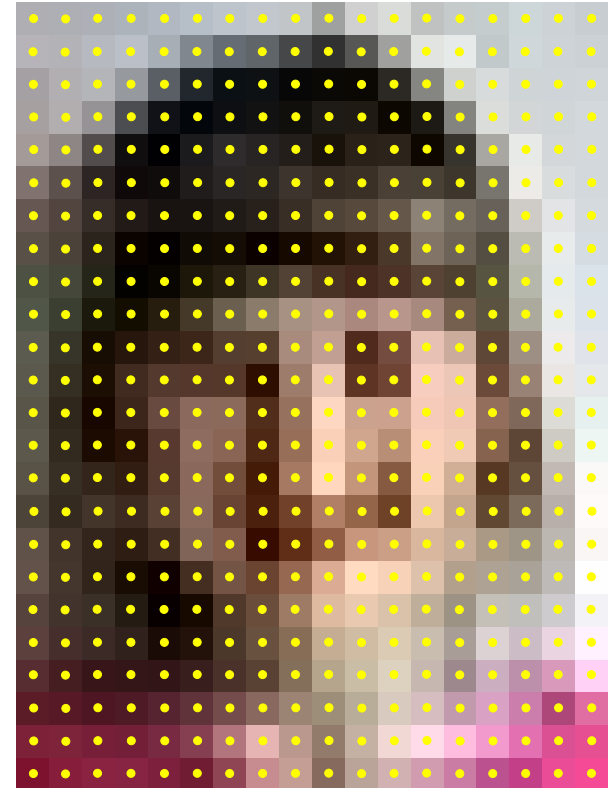
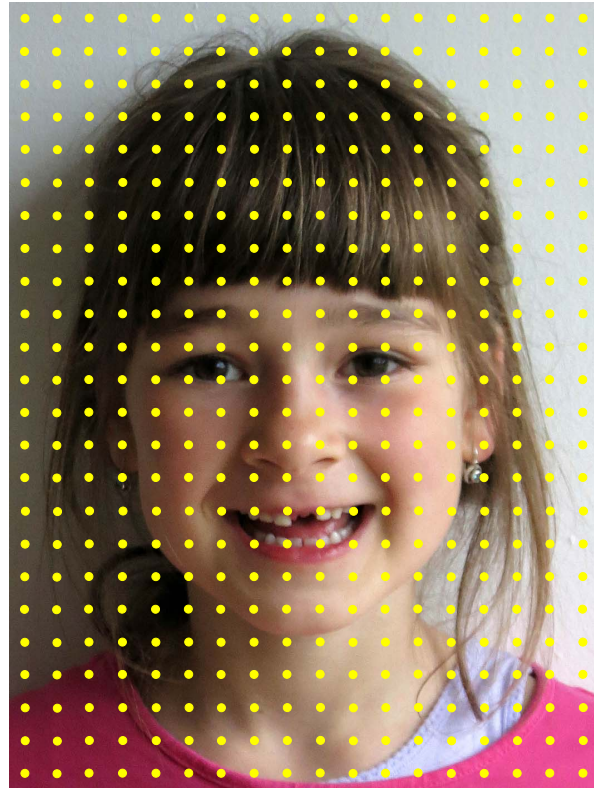

- ◆ Při uvažování podobných trojúhelníků: $u = \frac{x f}{z}$, $v = \frac{y f}{z}$. Místo odvozené 2D obrazové funkce $f(u, v)$ se obvykle používá značení $f(x, y)$.
- ◆ Hodnota obrazové funkce odpovídá barvě/jasu 3D bodu (znázorněnému v obrázku červenou tečkou) v příslušném místě ve scéně, který je perspektivně promítnut.

Spojité obraz a jeho matematické vyjádření

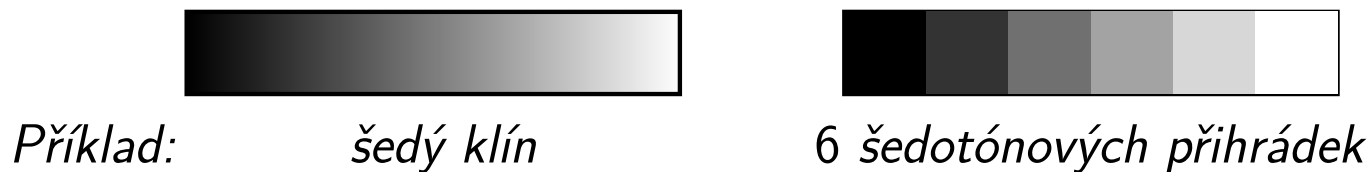
- ◆ Spojitý **obraz** = vstup (chápáno intuitivně), např. na sítnici oka nebo sejmutý TV kamerou.
- ◆ Pro jednoduchost předpokládejme šedotónový obraz.
- ◆ Spojitá **obrazová funkce** $f(x, y)$. *Později po digitalizaci matice obrazových elementů, pixelů.*
- ◆ (x, y) jsou **prostorové souřadnice** pixelu; rozuměj souřadnice v rovině.
- ◆ $f(x, y, t)$ v případě **obrazové sekvence** je t čas.
- ◆ $f(x, y)$ je **hodnota obrazové funkce**, obvykle úměrná jasu, optické hustotě u průhledných předloh, vzdálenosti od pozorovatele, teplotě v termovizi, atd.
- ◆ (Přirozeně) **2D obrazy**: Tenký vzorek v optickém mikroskopu, obrázek písmene na listu papíru, otisk prstu, jeden řez z počítačového tomografu, atd.

Pixely odpovídají vzorkům (nikoliv malým čtverečkům)

Digitalizace

- ◆ Digitalizace = vzorkování & kvantizace hodnoty obrazové funkce (též intenzity).
  - Vzorkování vybere ze spojitě obrazové funkce vzorky. Výsledkem jsou vzorky v diskrétním rastru (je jich konečný počet). Hodnota vzorku zůstává “spojitá”, tj. reálné číslo.
  - Kvantování rozdělí reálnou hodnotu vzorku na konečný počet hodnot (též přihrádek). U šedotónového obrazu např. na 256 hodnot.

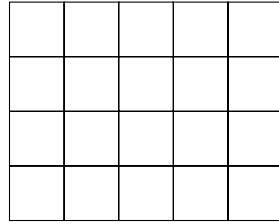
-
- ◆ Digitální obraz se obvykle reprezentuje maticí.
  - ◆ Pixel = akronym, angl. picture element.

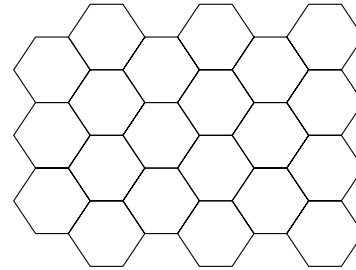
Vzorkování obrazu

Vzorkování obrazu zahrnuje dvě úlohy:

1. **Vzor pro vzorkování** (=uspořádání vzorkovacích bodů do pravidelného rastru).

(a)

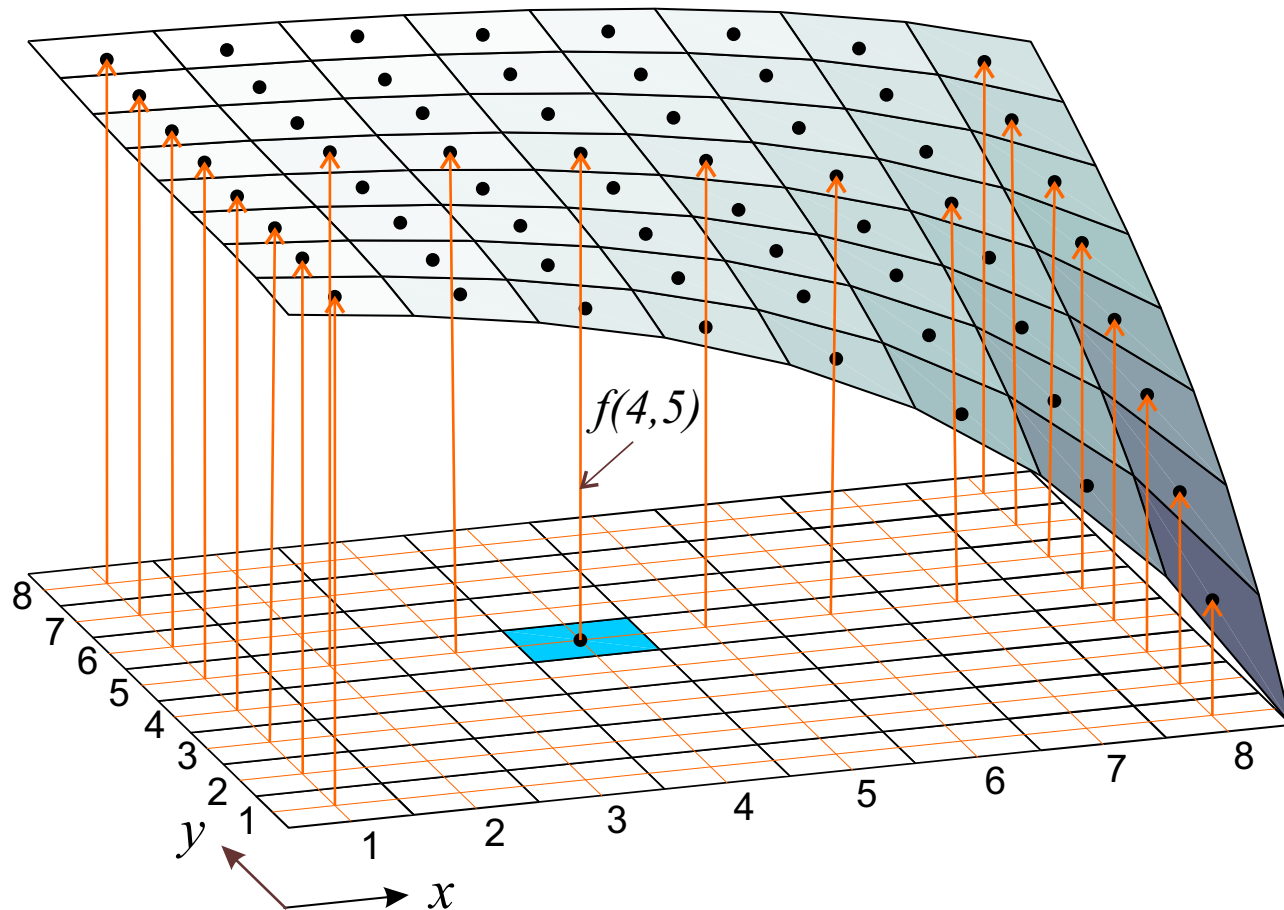
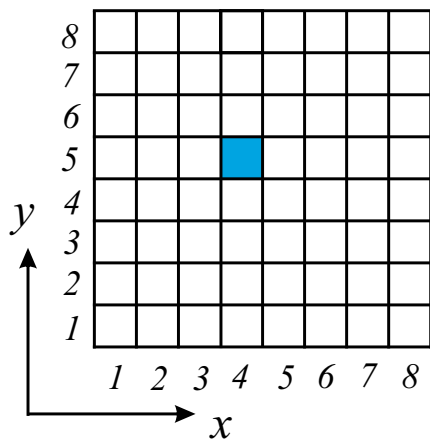

(b)

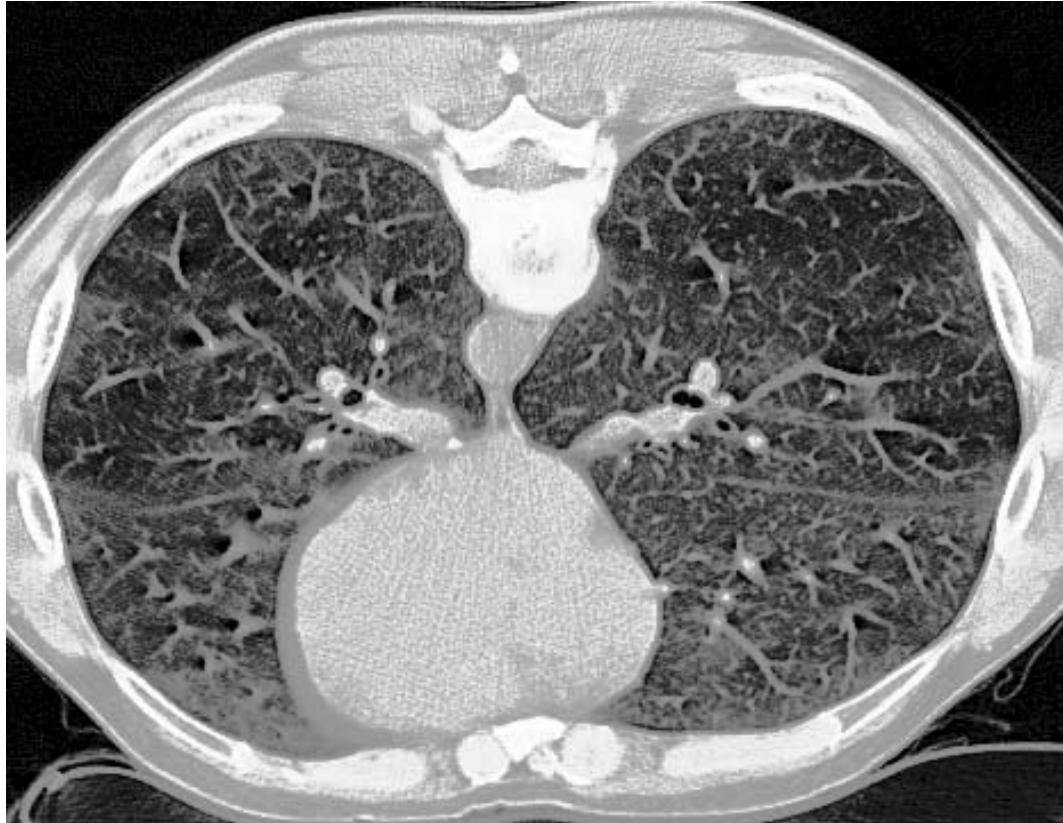
2. **Rychlost/vzdálenost vzorkování** (vyjadřuje Nyquist-Shannonova věta o vzorkování).

- ◆ **Vzorkovací frekvence musí být $2 \times >$ než maximální frekvence v signálu**; což je nejvyšší frekvence rekonstruovatelná z vzorkovaného signálu. Větu odvodíme, až budeme umět Fourierovu transformaci.
- ◆ V obrazech se musí velikost vzorku (pixelu) být dvakrát menší než nejmenší detail, který chceme zaznamenat.

Vzorkování obrazu, ilustrace

**Příklad digitálního obrazu
jeden řez z rentgenového tomografu**

První scanner obrazu, 1957

The SEAC Scanner
with control console in background

Prvním skenovaným obrázkem bylo dítě R. Kirsche.

Použil dva prahy a získal tři jasové úrovně.

Russell Kirsch (*1929-†2020), SEAC and the start of image processing at the National Bureau of Standards. In: Annals of the history of computing, IEEE, vol. 20 (1998), p 7-13.

Vzorkování, příklad 1

Original 256×256

128×128

Vzorkování, příklad 2

Originál 256×256

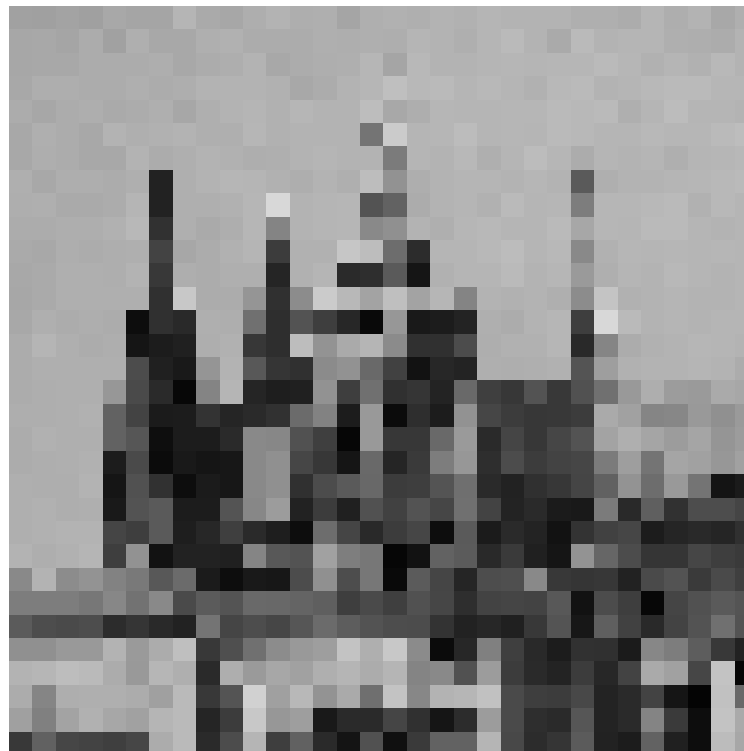

64×64

Vzorkování, příklad 3

Originál 256×256

32×32

Kvantování, příklad 1

Originál 256 jasových úrovní

64 jasových úrovní

Kvantování, příklad 2

17/41

Originál 256 jasových úrovní

16 jasových úrovní

Kvantování, příklad 3

Originál 256 jasových úrovní

4 jasové úrovně

Kvantování, příklad 4 (binární obraz)

19/41

Originál 256 jasových úrovní

2 jasové úrovně

Vzdálenost, matematicky

Funkce D se nazývá **vzdáleností**, právě když

$$D(p, q) \geq 0, \quad \text{speciálně } D(p, p) = 0 \text{ (identita).}$$
$$D(p, q) = D(q, p), \quad \text{(symetrie).}$$
$$D(p, r) \leq D(p, q) + D(q, r), \quad \text{(trojúhelníková nerovnost).}$$

Několik definic vzdálenosti ve čtvercové mřížce

Euklidovská vzdálenost

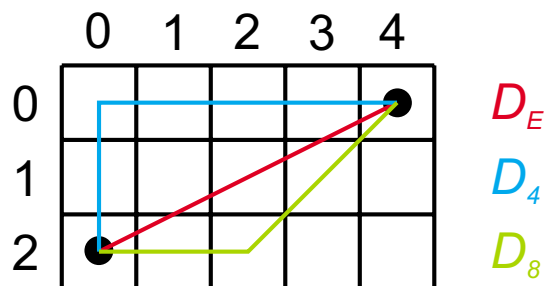
$$D_E((x, y), (h, k)) = \sqrt{(x - h)^2 + (y - k)^2} .$$

Vzdálenost městských bloků (též vzdálenost na Manhattanu)

$$D_4((x, y), (h, k)) = |x - h| + |y - k| .$$

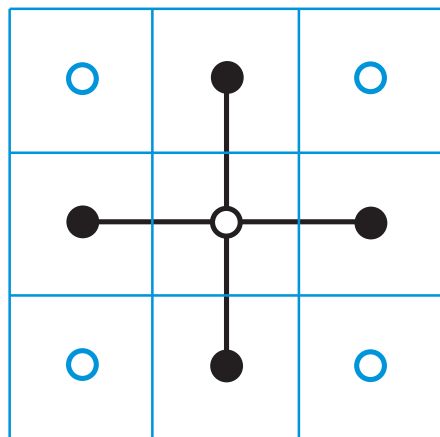
Vzdálenost na šachovnici (z pohledu šachového krále)

$$D_8((x, y), (h, k)) = \max\{|x - h|, |y - k|\} .$$

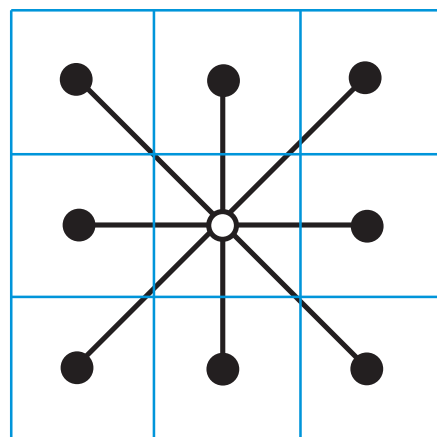

Čtyř, osmi a šesti okolí

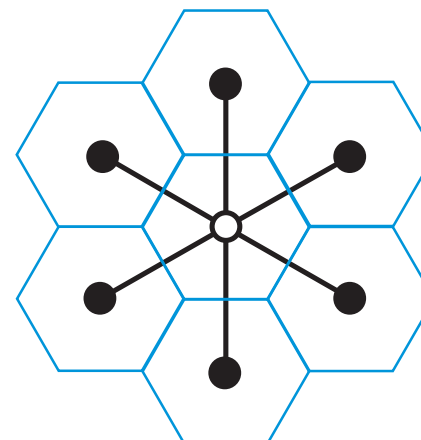
Množina složená ze samotného pixelu (uprostřed, nazývaný reprezentativní pixel nebo reprezentativní bod) a jeho susedé ve vzdálenosti 1.

4-okolí

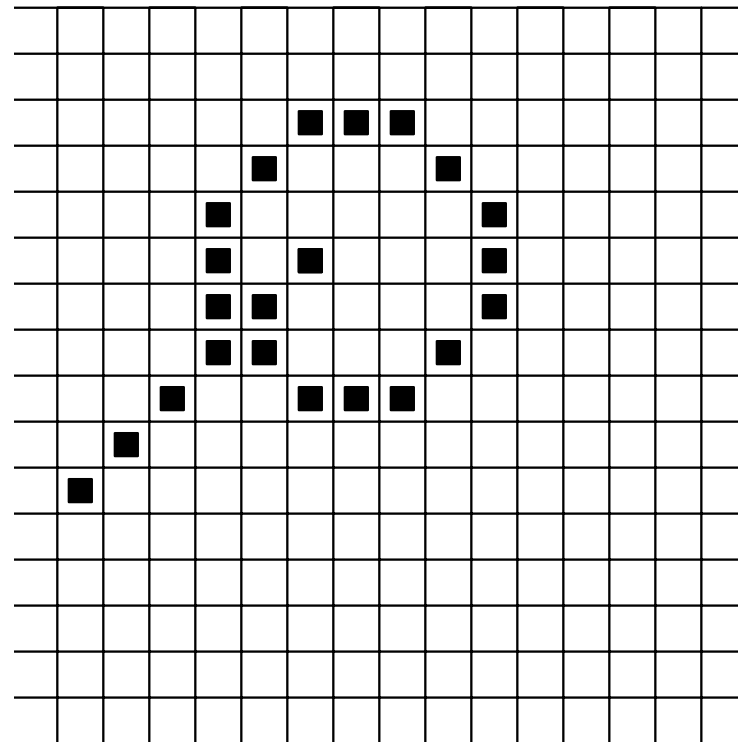
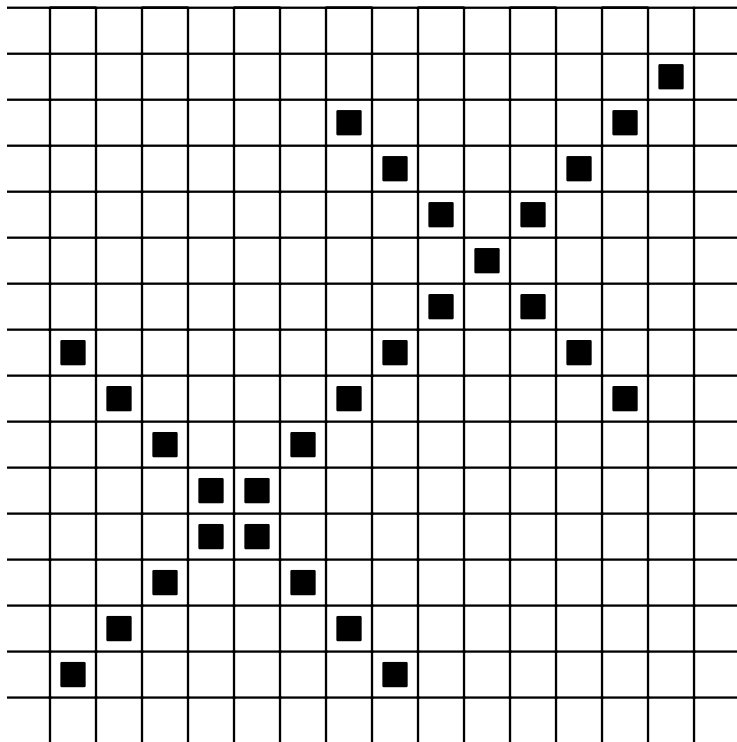

8-okolí

6-okolí

Paradox protínajících se úseček

Binární obraz & relace “být souvislým”

černá ~ objekty
bílá ~ pozadí

- ◆ *Poznámka pro zvědavé. Japonský kanji znak znamená “blízko odtud”.*
- ◆ Zavedení pojmu “objekt” umožňuje vybrat ty pixely v mřížce, které mají nějaký význam. Vzpomeňme, na diskusi o interpretaci. V našem příkladě černé pixely patří objektu (objektům) – zde písmenu.
- ◆ Sousední pixely jsou souvislé.
- ◆ Dva pixely jsou souvislé, když mezi nimi existuje cesta složená ze souvislých pixelů.

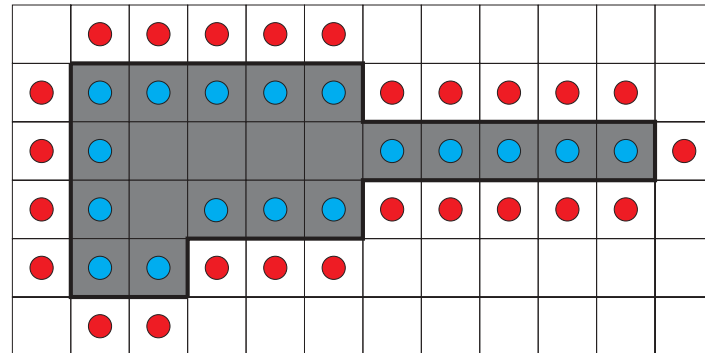
Oblast = souvislá množina

- ◆ Relace ‘ x je souvislé s y ’ je
  - reflexivní, $x \sim x$,
  - symetrická $x \sim y \implies y \sim x$ and
  - transitivní $(x \sim y) \& (y \sim z)$ $\implies x \sim z$. Tudíž je ekvivalencí.
- ◆ Relace ekvivalence rozkládá množinu na podmnožiny, kterým se říká třídy ekvivalence. V našem zvláštním případě relace “být souvislým” jsou třídami ekvivalence do oblastí.
- ◆ Na obrázku jsou jednotlivé oblasti označeny různými barvami.

Hranice oblasti

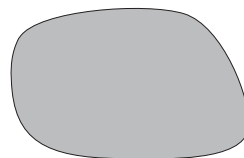
- ◆ **Hranice oblasti** je množina pixelů oblasti majících alespoň jednoho souseda nepatřícího do oblasti.
- ◆ Spojitá obrazové funkce $\Rightarrow$ nekonečně tenká hranice.
- ◆ V digitálním obraze má hranice konečnou tloušťku. Je nutné rozlišovat **vnitřní** a **vnější hranici**.

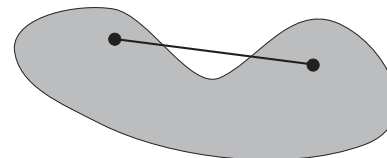
- ◆ Pozor na terminologii:
Hranice oblasti (border) $\times$ hrana (edge), tj. gradient obrazové funkce $\times$ hranový bod (edgel),
tj. místo s významnou velikostí gradientu.

Konvexní množina, konvexní obal

Konvexní množina = její každé dva body lze spojit úsečkou ležící uvnitř množiny.

konvexní

nekonvexní

Konvexní obal, jezero, záliv.

Region

Convex
hull

Lakes
Bays

Vlastnosti obrazu používané při jeho hodnocení/vylepšování

28/41

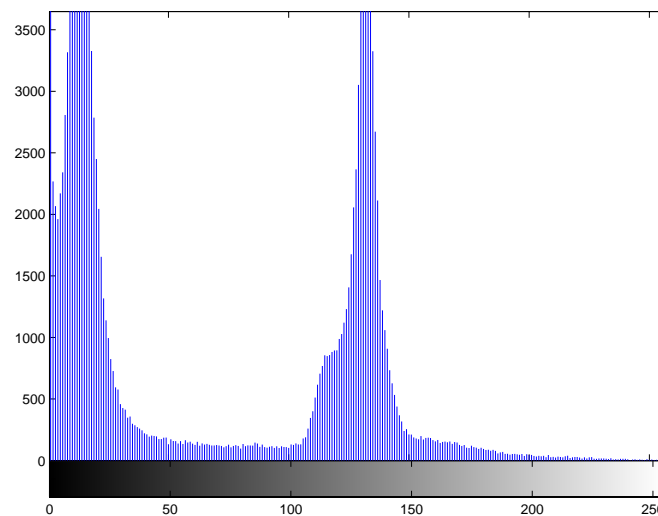
- ◆ Pro zpracování nebo vylepšování obrazu, ať člověkem nebo strojem, je potřebné obraz posoudit na základě jeho vlastností.
- ◆ Když se na obraz dívá člověk, je jeho vnímání obrazu závisí na složitém zpracování/interpretaci obrazu v mozku navíc ovlivněném **iluzemi**.
- ◆ Těmto složitostem se často pragmaticky vyhýbáme. Vhodnost obrazu pro pozorování člověkem si obvykle podstatně zjednodušujeme na
  - jednu objektivní vlastnost – **histogram obrazu** a
  - čtyři subjektivní/objektivní vlastnosti obrazu: **jas**, **kontrast**, **barevnou sytost** a **ostrost**.

Histogram hodnot jasu obrazu

- ◆ Uvažujme nejdříve šedotónový obraz. V příkladu níže použijeme snímek řezu lidskou hrudí z počítačového tomografu. Histogram obrazu lze zobecnit na barevné obrazy. Histogramy se vyjádří nezávisle ve třech barevných složkách, např. RGB.
- ◆ Histogram hodnot jasu je odhadem hustoty pravděpodobnosti jevu, že pixel bude mít určitou jasovou hodnotu.

výchozí obraz

histogram hodnot jasu

Vlastnosti obrazu z hlediska vnímání člověkem

- ◆ Když člověk pozoruje obrázek, jeho vnímání je ovlivněno složitým zpracováním/interpretací vjemů v mozku a souvisejícími **iluzemi**.
- ◆ My se této složitosti pragmaticky vyhneme. Vhodnost obrazu pro pozorování člověkem se často zjednodušuje na čtyři vlastnosti obrazu, kterými jsou:
  - jas,
  - kontrast,
  - barevná sytost (přírozně jen pro barevné obrazy),
  - ostrost.

Jas, kontrast, barevná sytost a ostrost v obraze

- ◆ **Jas obrazu** charakterizuje celkovou jasnost nebo tmavost obrazu.
- ◆ **Kontrast obrazu** charakterizuje rozdíl (odlišení) mezi jasnem/barvou objektů nebo oblastí v obraze. Například sněžná liška na sněhu má nízký kontrast a tmavý pes na sněhu má vysoký kontrast.
- ◆ **Barevná sytost obrazu** je podobná vlastnost jako kontrast s tím, že místo zvětšování odlišnosti objektů/oblastí v šedotónové reprezentaci obrazu, se uvažuje odlišení objektů/oblastí v barevném vyjádření.
- ◆ **Ostrost obrazu** je definovaná jako kontrast hran, tj. ve směru gradientu jasu obrazu. Když zvýšíme ostrost, zvýšíme kontrast jen blízko hran, a to úměrně velikosti gradientu. V málo se měnících částech obrazu hodnotu obrazové funkce měníme méně.

Pro představu použijeme analogii (obraz) $\leftrightarrow$ (krajina) neboli (hodnota jasu) $\leftrightarrow$ (výška v krajině v příslušném místě). Potom ostření zvětší sklon svahů, a to u více strmých svahů a méně u pozvolných svahů.

Směrem k vylepšování jednoho obrazu

- ◆ Nyní uvažujme **častý praktický úkol**. Máme jeden digitální vyfotografovaný obraz, s jehož vzhledem nejsme spokojeni a což se projevuje v jas, kontrastu, barevné sytosti nebo ostrosti obrazu.
- ◆ Příčinou může být, že **osvětlení scény** nebylo vhodné, nedostačoval **dynamický rozsah snímáče**, **objekty se nedostatečně odlišovaly** od pozadí, atd.
- ◆ **Člověk** často dodatečně **upravuje** právě jas, kontrast, barevnou sytost nebo ostrost obrazu již vyfotografovaný digitální snímek v počítači, např. ve PhotoShopu.
- ◆ Ukažme si potřebu hodnocení/vylepšování obrazu **na praktických ilustračních příkladech**.

Představme snímek použitý v experimentech

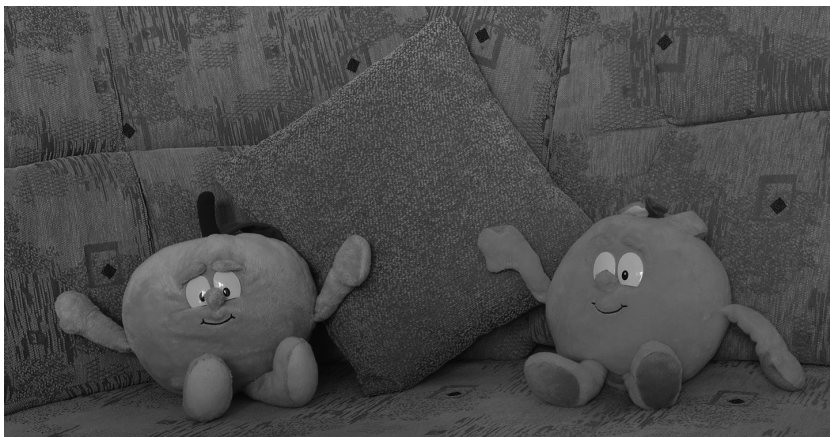
Výchozí barevný snímek tří objektů na pozadí zelené pohovky jsem vyfotografoval záměrně tak, aby ukazoval barevně málo odlišený objekt (čtvercový polštář) od pozadí a obsahoval dva barevně odlišné objekty, plyšové figurky, jednu figurku jinak zelenou a druhou oranžovou.

Začneme šedotónovými obrázky, konverze

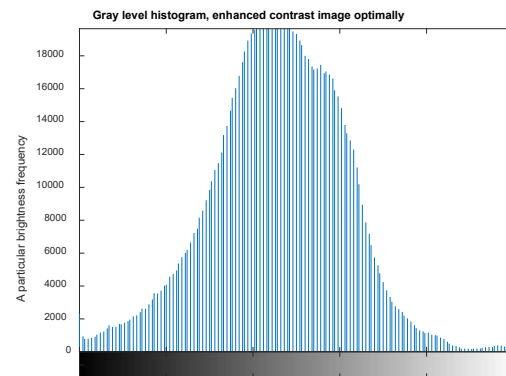
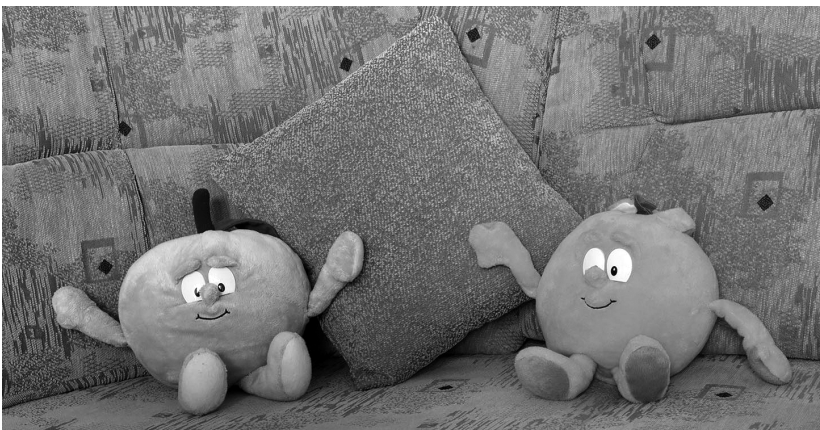
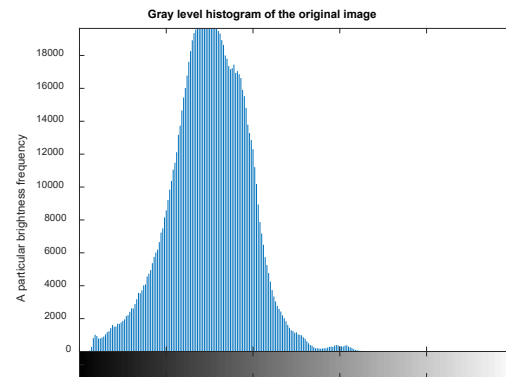
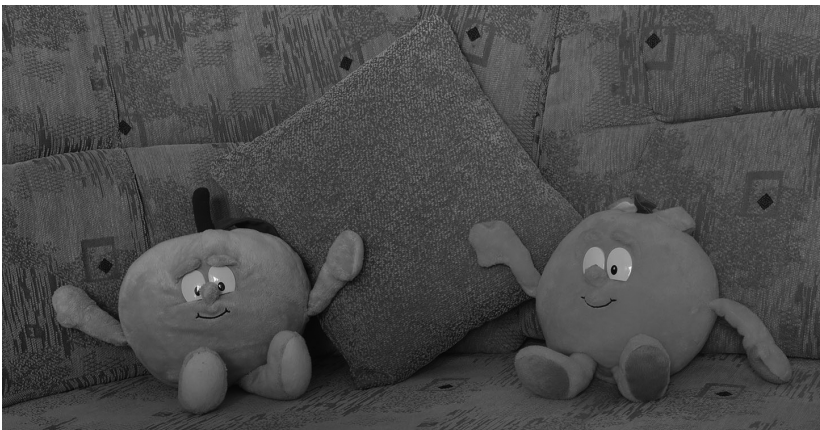

Vstupní barevný obrázek

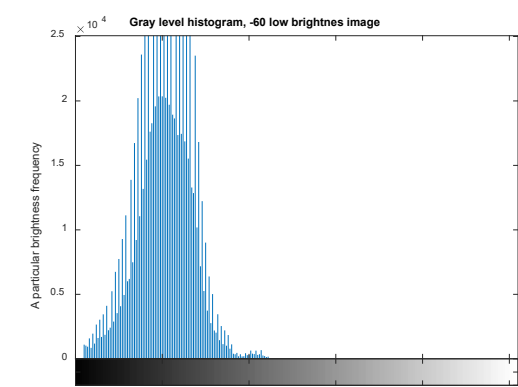
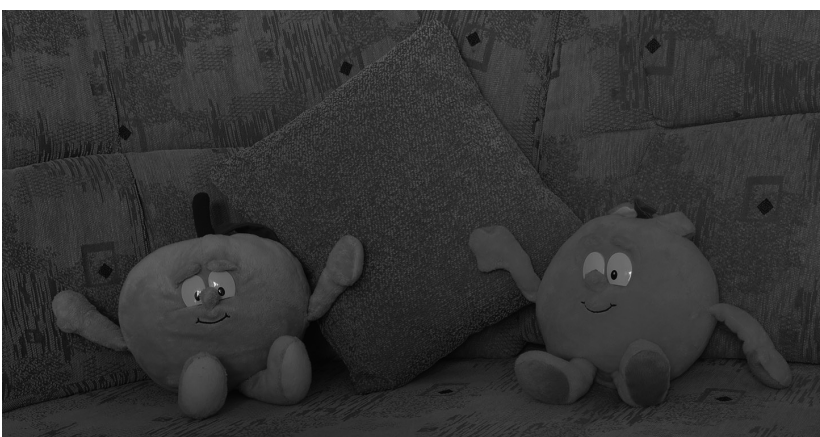
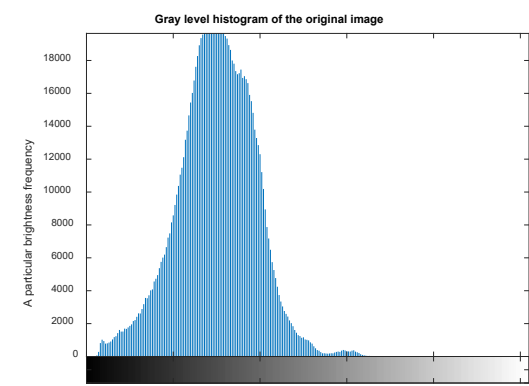
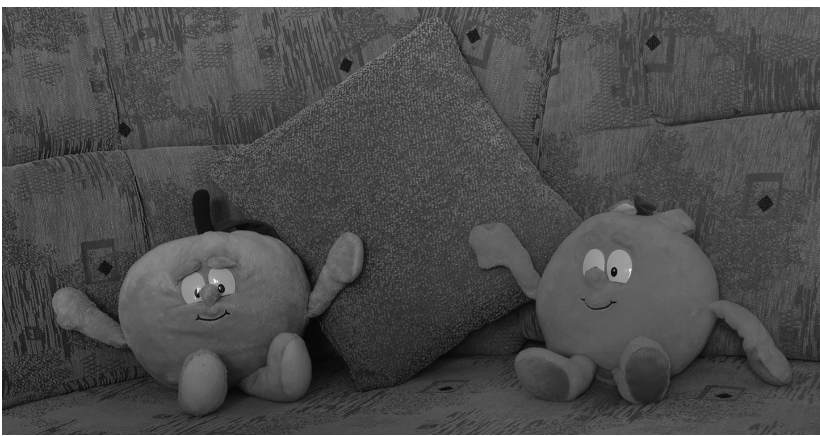

Po převodu na šedotónový obraz

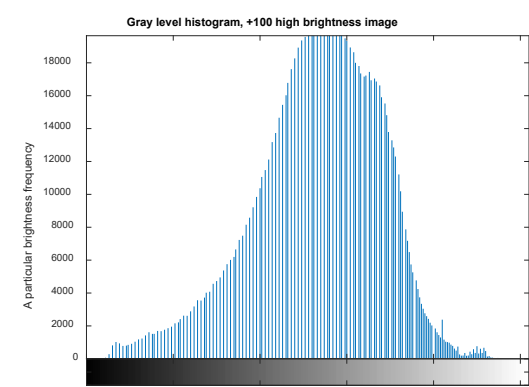
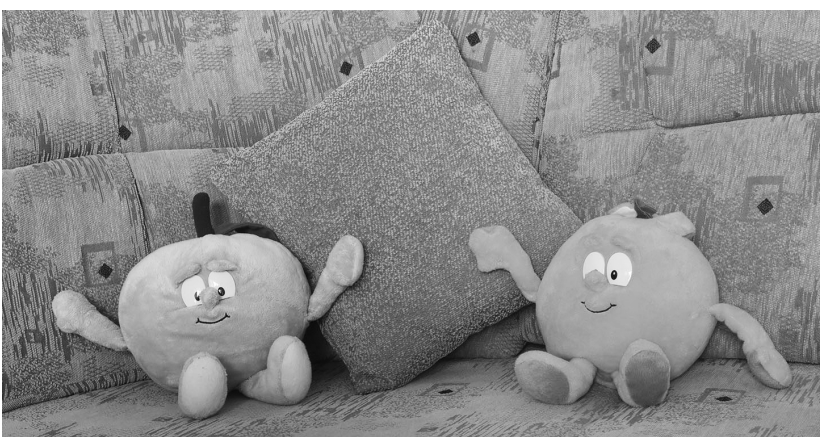
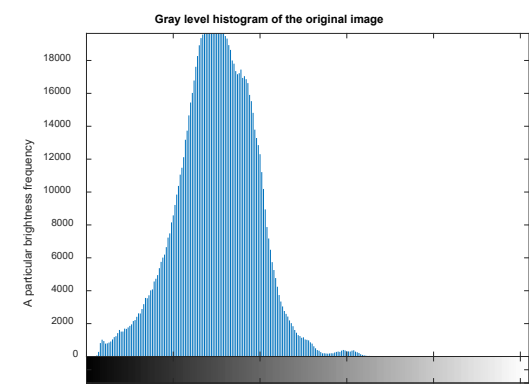
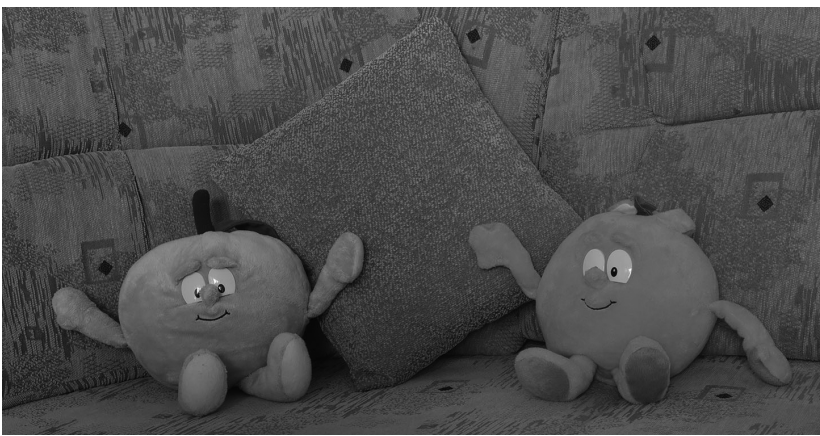
Ilustrace optimálně zvýšeného kontrastu

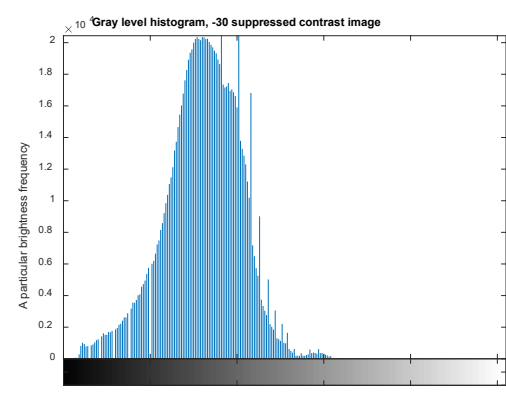
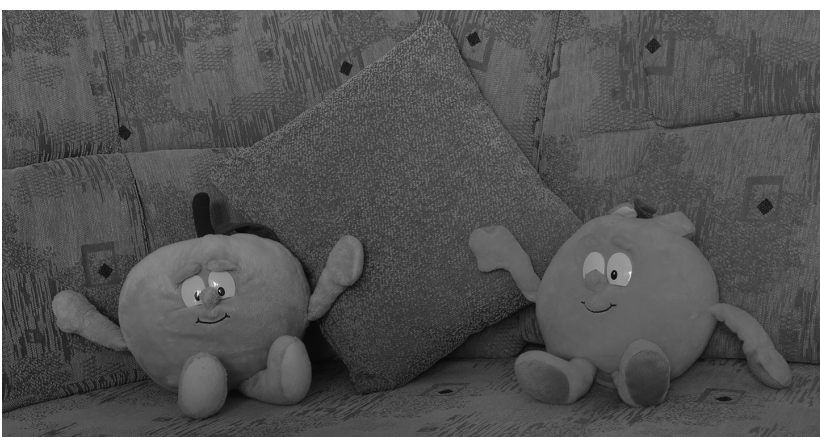
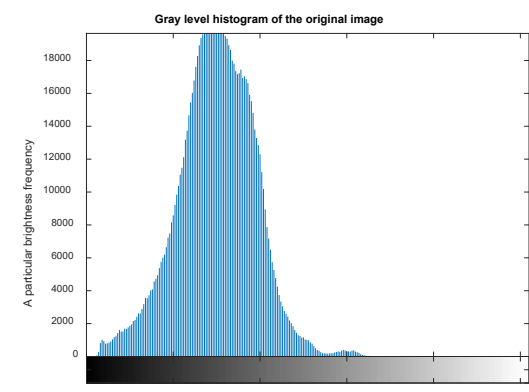
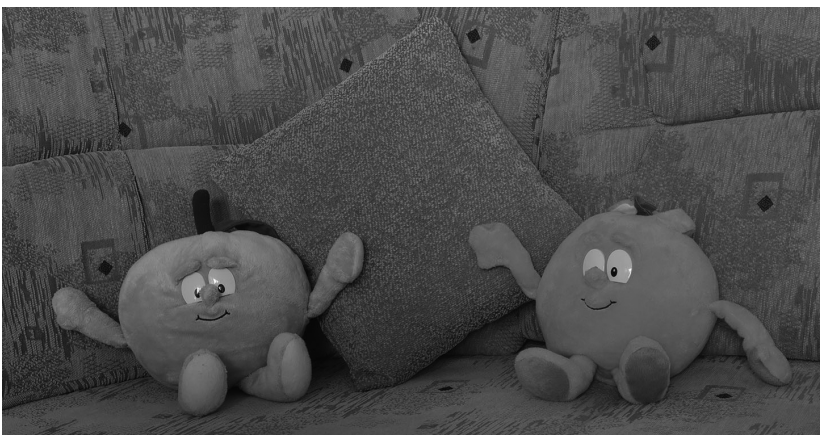
Ilustrace sníženého jasu

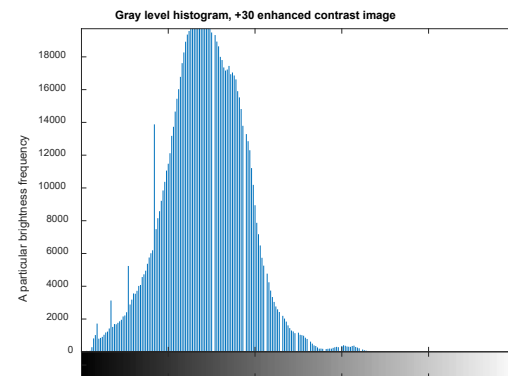
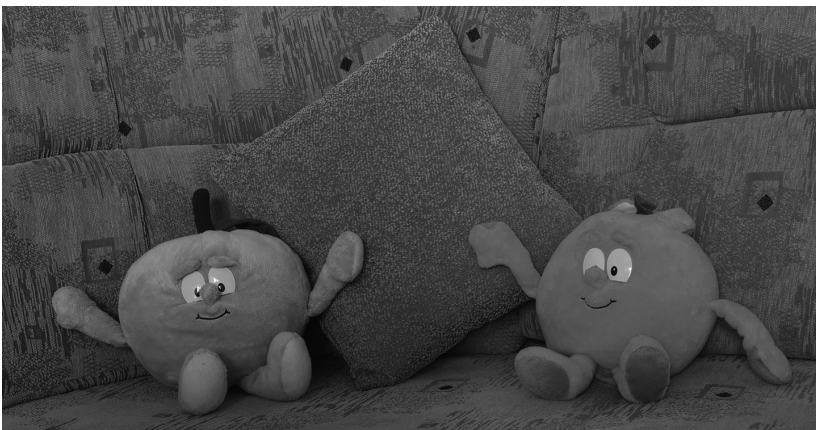
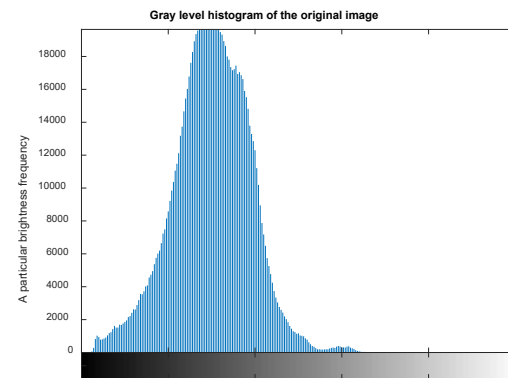
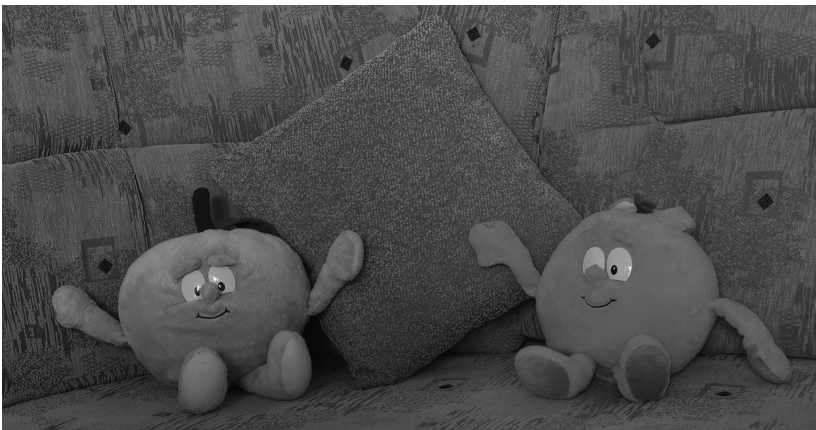
Ilustrace zvýšeného jasu

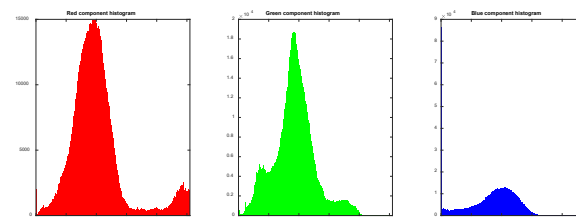
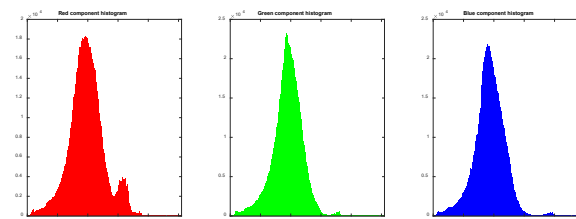
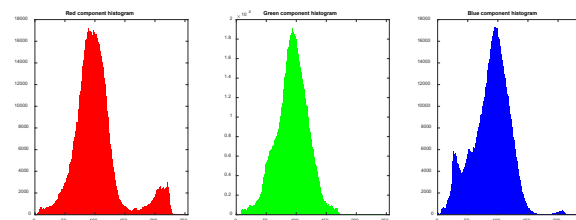
Ilustrace sníženého kontrastu

Ilustrace zvýšeného kontrastu

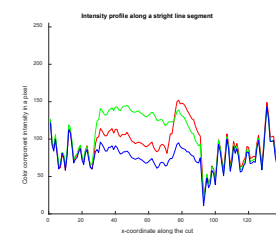
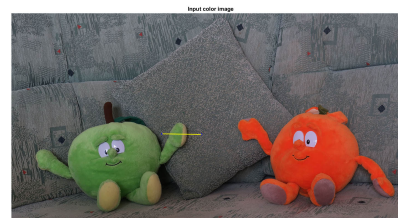
Ilustrace barevné sytosti

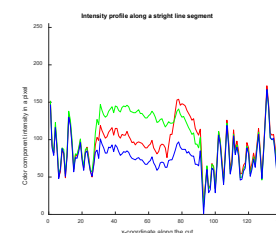
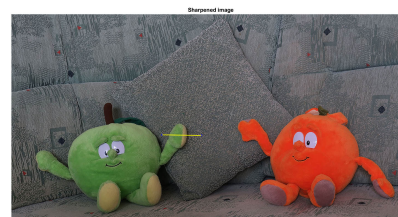

Ilustrace ostrosti obrazu

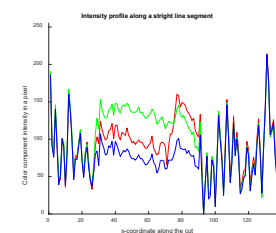
Výchozí obrázek

Mírné ostření

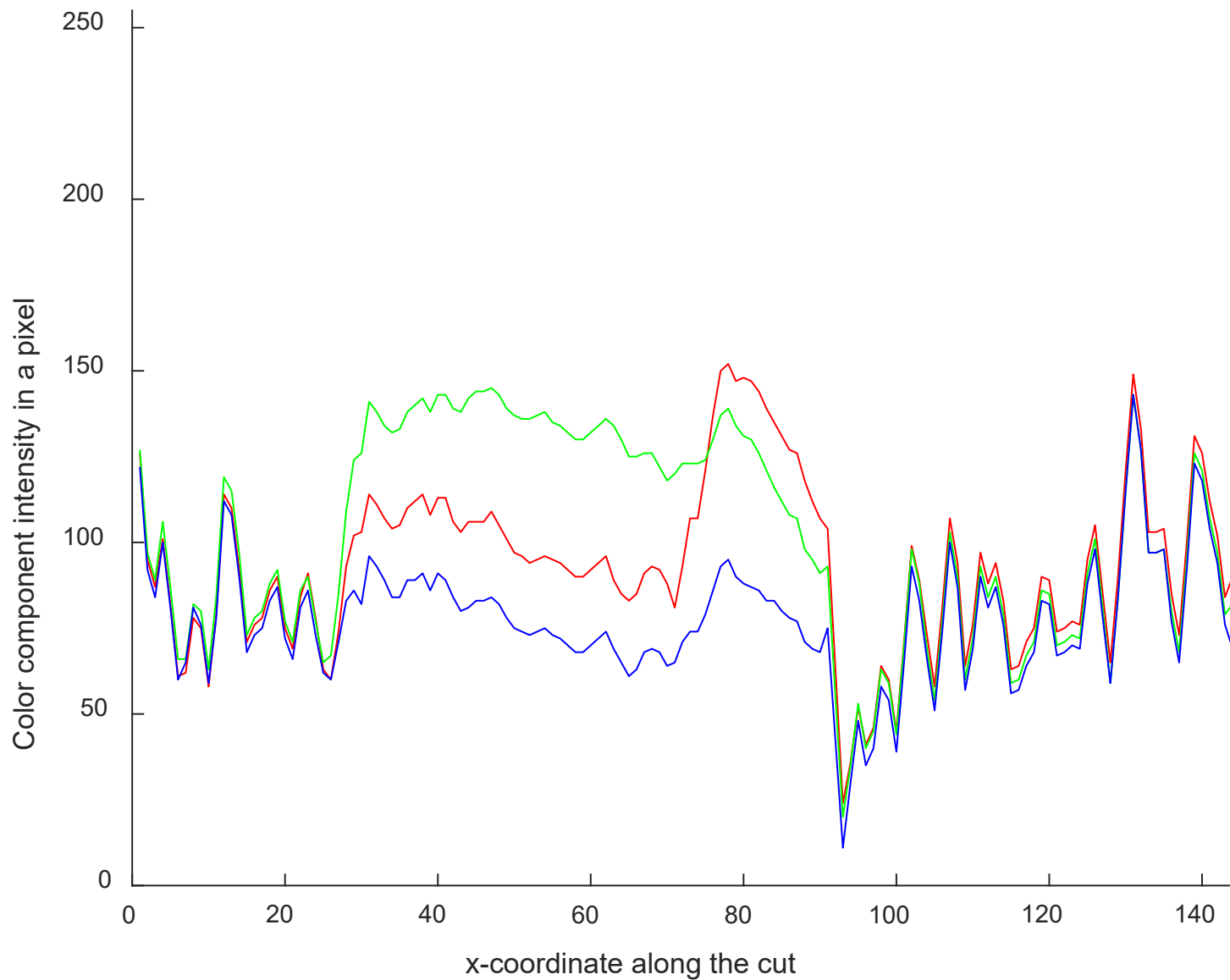
Silnější ostření

Input color image

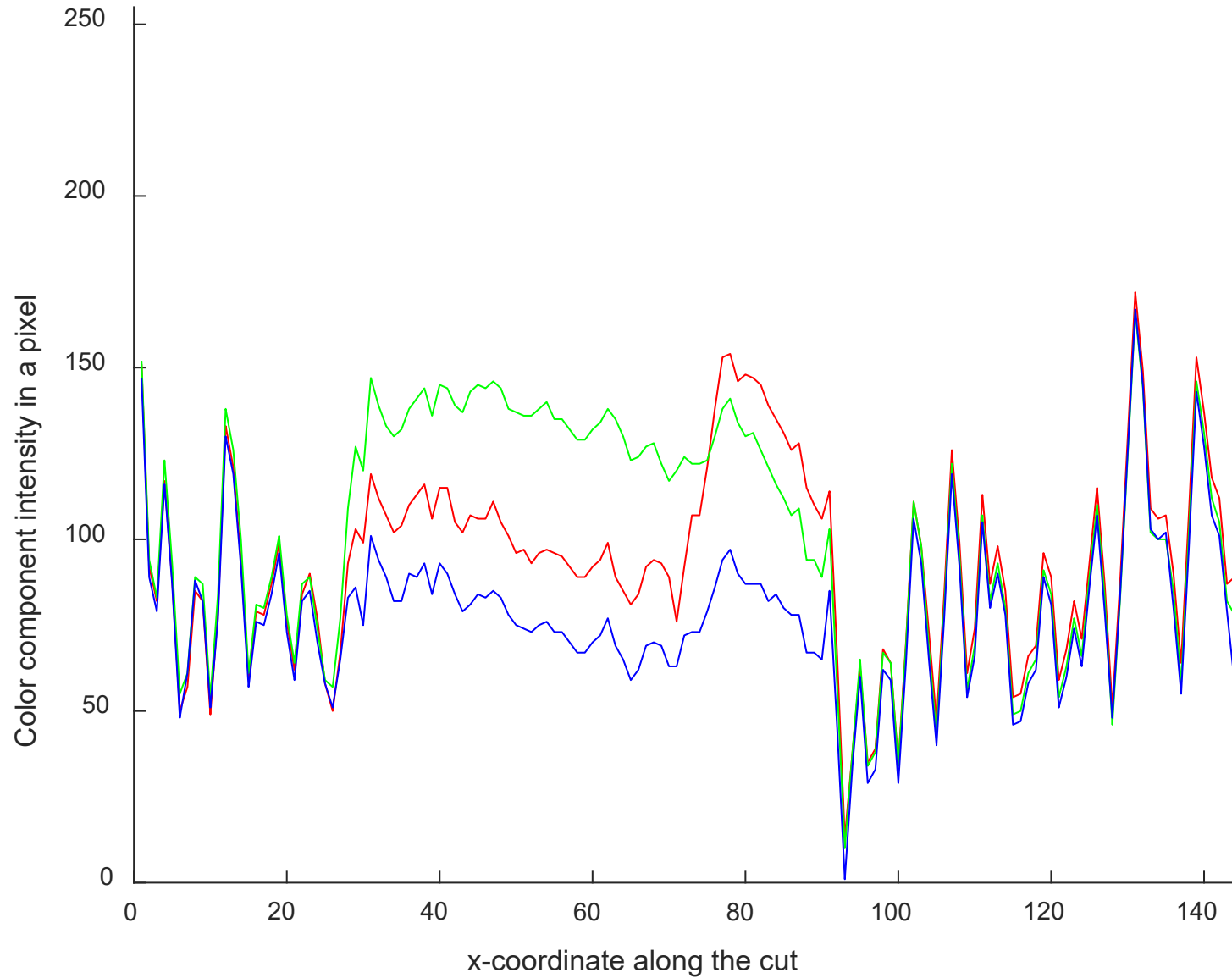
Intensity profile along a straight line segment

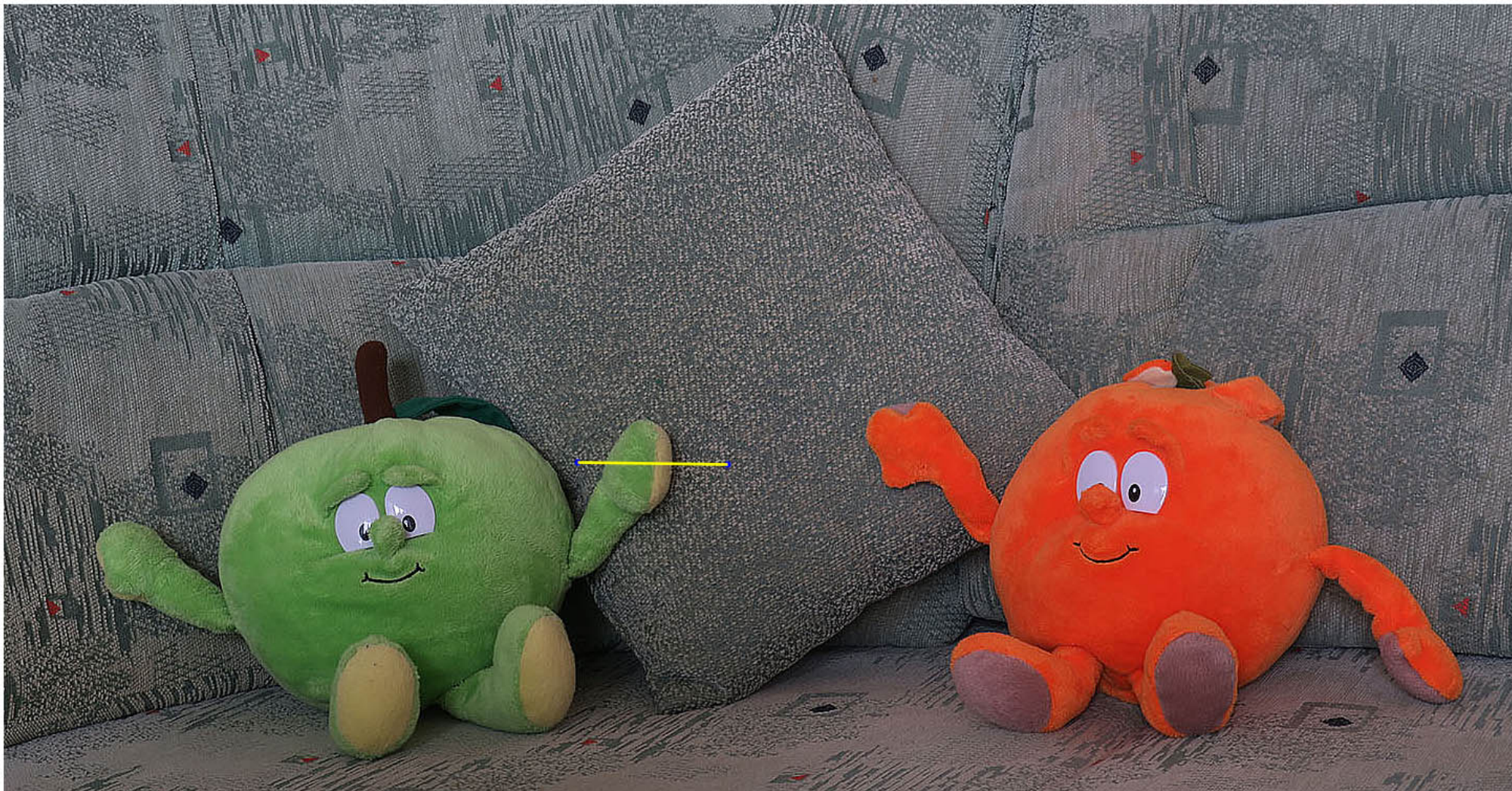
Sharpened image

Intensity profile along a straight line segment

More sharpened image

Intensity profile along a straight line segment

